

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ

Журавель А.В., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент

Іноземні інвестиції «приносять прямі й непрямі вигоди і переваги для економіки країни», а саме: це додаткове джерело накопичення, що істотно збільшує ресурси країни; іноземні інвестиції несуть із собою не тільки капітали, а й сучасні технології; інвестування в конкретні об'єкти, що звичайно супроводжуються навчанням персоналу то-що [2, с. 16]. Отже, іноземні інвестиції відіграють важливу роль у економіці кожної країни.

Іноземне інвестування є надзвичайно складним напрямом господарських відносин як у правовому, так і фінансово-економічному аспекті, тому воно потребує складного нормативно-правового регулювання на національному та міжнародному рівнях.

Законодавча база в нашій державі є недосконалою і не сприяє залученню надходження інвестицій через невпевненість інвестора в отриманні можливого прибутку. Належне та збалансоване регулювання відносин у сфері інвестиційної діяльності - наявність сприятливого законодавчого поля, яке регулює дану сферу правовідносин, та характеризується ознаками стабільності, взаємоузгодженості його правових норм, є запорукою створення в країні привабливих умов для іноземних інвесторів та збільшення інвестиційних потоків в економіку України.

Юридична енциклопедія Ю.С. Шемшученко під правовим регулюванням визначає один з основних засобів державного впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування в інтересах людини, суспільства і держави[3]. Держава в регулюванні іноземного інвестування використовує такий основний механізм правового регулювання, як розробка нормативно-правової бази.

На сьогодні в Україні вже створено певне правове поле для здійснення інвестиційної діяльності іноземними інвесторами, але процес формування нормативно-правового забезпечення ще відбувається. Так, сучасна правова система України для регулювання відносин в інвестиційній сфері включає велику кількість законів та інших нормативно-правових актів (понад 160 правових і нормативних документів).

Отже, проблема правового регулювання іноземного інвестування посідає чільне місце серед інших проблем розвитку інвестиційної діяльності в сучасних умовах господарювання.

За роки незалежності в Україні, було закладено основоположні нормативно-правові засади здійснення іноземного інвестування і створено систему його регулювання, спрямовану на забезпечення належного правового регулювання відносин в сфері іноземного інвестування.

Так, серед основних нормативно-правових актів, що регулюють іноземне інвестування слід виділити:

Конституцію України - визначає основні засади здійснення підприємницької, а отже й частково інвестиційної діяльності й у сфері іноземного інвестування (ст. 13)[1].

Окремі норми Господарського та Цивільного кодексів України від 16.01.2003 р. можна віднести до основних положень іноземного інвестування (ст. 6, ст. 42-51 ГК та ст. 13 ЦК) [4; 5].

Стрижнем загальної частини спеціального інвестиційного законодавства залишається Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.08.91 року[6]. Це основний кодифікаційний акт, який визначає правові й економічні основи інвестиційної діяльності в Україні, а також закріплює гарантії від незаконних дій державних органів та їх посадових осіб.

Закон України "Про захист іноземних інвестицій на Україні" від 10 вересня 1991 року[7], що спрямований на захист інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території України. Законом визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України, враховуючи й гарантії від примусових вилучень.

Головним нормативно-правовим актом, що регулює іноземне інвестування й сьогодні є Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 року[8], який встановив особливості режиму іноземного інвестування на території України. Положення цього Закону врегульовують відносини, зокрема, щодо державних гарантії захисту іноземних інвестицій (гарантії від примусових вилучень, гарантії компенсації і відшкодування збитків інвесторам, гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності іноземним інвестором), державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо.

Але регулювання інвестиційної діяльності має певні недоліки і основним з них є нестабільність законодавства у сфері інвестиційних відносин, а також проблема його внутрішньої і зовнішньої гармонізації. Так, сучасна правова система України для регулювання відносин в інвестиційній сфері включає велику кількість законів та інших нормативно-правових актів (понад 160 правових і нормативних документів).

Нормативно-правова база зазнає постійних змін, що суттєво впливає на інвестора та завдає йому певних збитків. Прикладом частих змін є існування чотирьох різних правових режимів для підприємств з іноземними інвестиціями (до прийняття Закону України «Про іноземні інвестиції»; під час чинності названого Закону; під час дії Декрету Кабінету Міністрів України «Про режим іноземного інвестування») зареєстрованими до прийняття Закону України «Про режим іноземного інвестування».

Разом із тим, спостерігаються й позитивні зрушення в регулюванні інвестиційної діяльності в сфері іноземного інвестування. Було ухвалено ряд нормативно-правових актів, які закладають основи стимулювання співпраці з інвесторами, у тому числі й іноземними.

Так, прийнятий Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року № 2404-VI визначає організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі. У ст. 19 Закону встановлюється національний правовий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності для іноземних приватних партнерів, які здійснюють в Україні державно-приватне партнерство[9].

Для спрощення порядку отримання послуг, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів було прийнято Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» від 21 жовтня 2010 року № 2623-VI. Він визначає правові та організаційні засади взаємодії уповноваженого органу і суб'єкта інвестиційної діяльності з метою підготовки та видачі пакета документів, який дає право на реалізацію інвестиційного проекту за принципом «єдиного вікна»[10] тощо.

Отже, особливості правового регулювання іноземного інвестування полягають у наступному:

1. внутрішнє законодавство країни визначає правовий режим іноземних інвестицій, пільгові умови та гарантії захисту інвестицій;

2. регулювання здійснюється Законом України «Про інвестиційну діяльність» та «Про режим іноземного інвестування» і низкою інших нормативно-правових актів, які регулюють інвестиційні, податкові та зовнішньоекономічні відносини;

3. регулювання здійснюється законодавством тієї або іншої держави та міжнародними угодами між державами. Правила міжнародного договору застосовуються у випадках, коли міжнародним договором України встановлено інші положення, ніж ті, що передбачені законодавством України для іноземних інвесторів;

4. непослідовність та нестабільність правових норм, що притаманно інвестиційному законодавству.

Науковці виділяють чотири напрями для вдосконалення нормативно-правової бази, а саме це удосконалення форми, змісту, системи інвестиційного законодавства, а також гармонізації з міжнародним законодавством у сфері інвестування. Посиленню стабільності та створенню чіткої системи законодавства сприяє кодифікація, тому науковці вважають за необхідне прийняття Інвестиційного кодексу, що врегулює різні аспекти інвестиційної діяльності включаючи й іноземне інвестування.

На основі проведеного аналізу правового регулювання інвестиційної діяльності можна зробити висновок, що в Україні іноземне інвестування регулюється загальними нормативно-правовими актами, такими як Конституція України, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України тощо, та спеціальним нормативно-правовими актами, такими як Закон України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про захист іноземних інвестицій», які доречі, є основними в регулюванні відносин в сфері іноземного інвестування. Також існує велика кількість указів Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України у сфері інвестиційних відносин.

У підсумку варто зазначити, що в Україні для подальшого ефективного залучення іноземних інвестицій необхідно розробити певну стратегію поступової ліквідації суперечностей у інвестиційному законодавстві та забезпечення стабільності й незмінності положень нормативно-правових актів протягом певного строку (5-10 років) – це, в свою чергу, покращить процес удосконалення інвестиційного законодавства та збільшить привабливість інвестиційного клімату України для всього світу.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Драган І.В. Гарантування національних інтересів у процесі залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації / І. В. Драган // Економіка та держава. – 2010. – № 1. – С. 16 – 18.
3. Юридична енциклопедія [Електронний ресурс]: [в 6 т.] / НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; [редкол.: Шемшученко Ю.С. (голова) та ін.]. – 1998. – Режим доступу: <http://leksika.com.ua/legal>.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року №436-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – №11. – Ст. 462.
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40. – Ст. 492.
6. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.
7. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10 вересня 1991 року № 1540а-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 616.
8. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року №93/96-ВР (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст.80.
9. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 524.
10. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»: Закон України від 21 жовтня 2010 року № 2623-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 11. – Ст. 70.